

САЖЕТАК

У раду разматрамо неке аспекте превођења на српски језик, а везано за позив сталног судског тумача, односно сталног судског преводиоца. Наводимо елементе теорије превођења и одређене наводе из законског оквира за сталног судског тумача - сталног судског преводиоца у Републици Србији. У раду наводимо и језичке приручнике који олакшавају превођење на српски језик.

Кључне речи: српски језик, стални судски тумач-стални судски преводилац, правни оквир, језички приручници

ABSTRACT

In this paper we discuss some aspects of translation into Serbian, related to the vocation of a certified court interpreter, certified court translator. We cite elements of translation theory and certain quotes from the legal framework for a certified court interpreter - a certified court translator in the Republic of Serbia. In this paper we also mention language manuals that facilitate translation into Serbian.

Keywords: Serbian language, certified court interpreter, certified court translator, legal framework, language manuals

**ДРАГАНА
ФРАНЦИШКОВИЋ**
Универзитет у Новом Саду
Учитељски факултет
на мађарском наставном језику
dragana.franciskovic@magister.uns.
ac.rs

НЕКИ АСПЕКТИ ПРЕВОЂЕЊА НА СРПСКИ ЈЕЗИК

A szerbre fordítás néhány aspektusa

Some aspects of translation into Serbian

1. Увод

Преводјење је облик друштвене делатности који је друштвено условљен и усмерен. (Ivir, 1978, 15). „Јавља се на оном ступњу друштвеног развоја на коме одређена друштвена заједница ступа у додир и трансакцијске односе са неком другом заједницом која се за своје унутрашње потребе служи другачијим језичким кодом.” (Ivir, 1978, 15)

Савремено преводјење познаје неколико теорија преводјења од којих издвајамо следеће концепције: лингвистичку, филолошку и комуникативну (Сибиновић, 1990, 2). Лингвистичка концепција базира се на полазишту да се језичке јединице језика оригинала замењују језичким јединицама језика на који се преводи. Превод се врши на свим нивоима: фонолошком, графолошко-ортографском, лексичком, морфолошком и синтаксичком. На основу искуства преводилачке праксе, лингвистичка теорија преводјења установила је систем законитих преиначавања, а ради прилагођавања морфолошке, лесичке и синтаксичке структуре, тзв. преводилачке трансформације (Сибиновић, 1990, 3). Филолошка концепција не усмерава фокус на лингвистички аспект текста, него на књижевна средства за стварање одређеног књижевног доживљаја. Овај поступак Ивир дефинише као „поступак замењивања једног књижевног текста другим уз очување уметничке вредности коју је имао првобитни текст.” (Ivir, 1978, 36). Комуникативна концепција подразумева да преводјење није само лингвистички чин, него је и друштвени чин „у коме изворни одашиљалац ступа у интерактивни однос са својим примаоцима, а преводилац пак као одашиљалац ступа у интеракцијски однос са својим примаоцима.” (Ivir, 1978, 37).

Савремена наука о превођењу подразумева интердисциплинаран приступ предмету истраживања јер укључује широк дијапазон тема које се преплићу са другим дисциплинама. Да би се ово постигло, неопходно је да преводац поседује одређена знања и вештине које омогућавају квалитетан превод. У тај скуп знања и вештина „улази способност декодирања изворне поруке и њеног поновног кодирања у језику примаоца, затим способност верног и неискривљеног преношења обавести, те способност за успостављање интеракције са примаоцима преведене поруке.” (Ivir, 1978, 16).

2. Стални судски тумачи - стални судски преводиоци

Правни дискурс карактерише специфична лексика која се ипак тиме не издваја од других језика струке који такође користе себи својствен језик и терминологију. Једна од карактеристика правног језика је захтев да термини буду јасно и прецизно дефинисани. Правни текст производи правне последице и утиче на људско понашање, однос државе према појединцу, као и низ других односа које правни текст уређује. Изузетна комуникативна функција правних текстова од посебног је значаја и за превођење и у том смислу може се сагледавати значај квалитетних преводаца у овој области.

На сајту Министарства правде Републике Србије налазе се следећи подаци о сталним судским преводиоцима и сталним судским тумачима:

Решење о постављењу сталних судских тумача, сталних судских преводаца и сталних судских тумача знакова слепих, глувих или немих лица доноси министар правде.

Министар, на предлог једног или више председника виших судова који су уочили недовољан број преводаца за одређене стране језике, најмање једном годишње објављује оглас за постављење преводаца.

На истом сајту дефинисани су услови за кандидате:

Преводац може бити лице које има високо образовање и испуњава законом утврђене услове за запослење као државни службеник, као и следеће посебне услове:

- *да има одговарајуће високо образовање за одређени страни језик или да поседује потпуно знање језика са кога се преводи и на који се преводи усмени говор или писани текст,*

- *да познаје правну терминологију која се користи у језику са кога се преводи или на који се преводи;*

- *да има најмање пет година искуства на преводачким пословима.*

Кандидат који нема одговарајуће високо образовање, подлеже провери знања језика пред комисијом коју образује министар. (<https://www.mppravde.gov.rs/tekst/756/tumaci-i-prevodioci.php>)

Такође, на истом сајту налази се и правилник о судским тумачима: *Правилник о сталним судским тумачима* (Правилник је објављен у „Службеном гласнику РС”;

бр. 35/2010, 80/2016 и 7/2017.) (<https://www.mpravde.gov.rs/tekst/18101/pravilnik-ostalnim-sudskim-tumacima.php>)

Правилник између осталог наводи:

Члан 1.

Овим правилником прописује се поступак за постављење и разрешење сталних судских тумача - сталних судских преводаца (у даљем тексту: преводац) и сталних судских тумача знакова слепих, глувих или немих лица (у даљем тексту: тумач) и одређује висина награде за њихов рад.

Члан 2.

Постојање потребе за преводиоцима за одређене стране језике председници виших судова достављају министарству надлежном за правосуђе (у даљем тексту: министарство). Министар надлежан за правосуђе (у даљем тексту: министар), на предлог једног или више председника виших судова који су уочили недовољан број преводаца за одређене стране језике најмање једном годишње објављује оглас за постављење преводаца у „Службеном гласнику Републике Србије” и у једном од штампаних медија у Републици Србији.

Члан 3.

Преводац може бити лице које има високо образовање и испуњава законом утврђене услове за запослење као државни службеник, као и следеће посебне услове: 1) да има одговарајуће високо образовање за одређени страни језик или да поседује потпуно знање језика са кога преводи и на који преводи усмени говор или писани текст; 2) да познаје правну терминологију која се користи у језику са кога се преводи или на који се преводи; 3) да има најмање пет година искуства на преводачким пословима. Уз пријаву на оглас кандидат за преводиоца доставља доказе о испуњењу услова из става 1. овог члана.

Члан 4.

Комисија коју образује министар проверава:

1) да ли кандидат за преводиоца који нема одговарајуће високо образовање за одређени страни језик поседује потпуно знање језика са кога се преводи и на који преводи усмени говор или писани текст;

2) да ли кандидат познаје правну терминологију која се користи у језику са кога се преводи или на који се преводи. Трошкове провере из става 1. овог члана сноси кандидат за преводиоца.

Комисија коју образује министар проверава:

1) да ли кандидат за преводиоца који нема одговарајуће високо образовање за одређени страни језик поседује потпуно знање језика са кога се преводи и на који преводи усмени говор или писани текст;

2) да ли кандидат познаје правну терминологију која се користи у језику са кога се преводи или на који се преводи. Трошкове провере из става 1. овог члана сноси кандидат за преводиоца. Члановима Комисије припада накнада за рад коју одређује министар. + Види: чл. 1. Правилника - 7/2017-36.

Члан 5.

Решење о постављењу преводиоца доноси министар. Решење из става 1. овог члана доставља се свим кандидатима за преводиоце. Против решења из става 1. овог члана може се покренути управни спор.

Члан 6.

Решење о постављењу преводиоца садржи лично име и језик за који је постављен. Решење из става 1. овог члана објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Члан 7.

Након постављења, преводилац пред председником вишег суда на чијем подручју има пребивалиште полаже заклетву. Текст заклетве гласи: „Заклињем се да ћу дужност сталног судског преводиоца обављати савесно и да ћу у свом раду поступати по важећим прописима.”

Члан 8.

Преводилац има печат округлог облика, пречника 38 mm који садржи име и презиме, ознаку: „судски преводилац”, са назнаком језика за који је постављен и место пребивалишта преводиоца. Преводилац доставља отисак свог печата и својеручни потпис вишим судовима.

На сајту Покрајинског секретаријата за образовање, прописе управу и националне мањине – националне заједнице (http://www.puma.vojvodina.gov.rs/etext.php?ID_mat=22) наводе се следећи подаци:

Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице надлежан је за постављење, разрешавање и вођење регистра сталних судских тумача за подручје виших судова на територији АП Војводине.

Оцењујући потребе за сталним судским тумачима, председници виших судова с територије АП Војводине подnose предлог за расписивање огласа за постављење сталних судских тумача – сталних судских преводилаца и сталних судских тумача знакова слепих, глувих или немих лица.

На основу поднетих захтева, најмање једном годишње (септембар/децембар) објављује се оглас за постављење сталних судских тумача/сталних судских преводилаца и сталних судских тумача знакова слепих, глувих или немих лица у „Службеном листу АПВ”, једном од штампаних медија у АП Војводини и на овом сајту.

Кандидат може бити лице које има високо образовање и које испуњава законом утврђене услове за запослење као државни службеник, с пребивалиштем на територији АП Војводине и које испуњава следеће посебне услове:

1) одговарајуће високо образовање за одређени страни језик или потпуно знање језика с кога преводи и на који преводи усмени говор или писани текст (ово се односи на кандидате за сталне судске преводиоце), односно да има завршено најмање средње образовање у трајању од четири године – четврти степен (ово се односи на кандидате за сталне судске тумаче знакова слепих, глувих или немих лица);

2) познавање правне терминологије која се користи у језику с ког се преводи односно на који се преводи;

3) најмање пет година искуства на преводилачким пословима.

Уз пријаву на оглас, кандидат доставља оригинал или оверене фотокопије тражених доказа о испуњавању општих и посебних услова наведених у тексту огласа, оверене код јавног бележника или у општинским управама за које нису именовани јавни бележници.

Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице организује полагање испита за проверу знања за кандидате с пребивалиштем на територији АП Војводине и у том смислу покрајински секретар образује комисије које проверавају:

1) да ли кандидат који нема одговарајуће високо образовање за одређени страни језик, поседује потпуно знање језика с кога се преводи и на који преводи усмени говор или писани текст;

2) да ли кандидат познаје правну терминологију која се користи у језику с ког се преводи односно на који се преводи.

Испит се састоји из писменог и усменог дела. Кандидати који полажу проверу знања језика обавештавају се о датуму полагања, као и о накнади за полагање испита. (http://www.puma.vojvodina.gov.rs/etext.php?ID_mat=22)

3. Језички приручници српског језика за преводиоце

Да би се одређени текст превео на српски језик, неопходно је да преводилац добро познаје српски језик као и језик са ког преводи. Наравно, посао тумача/преводиоца није нимало лак и он пред преводиоца поставља често тешке задатке. Може се претпоставити да преводилац не може да поседује сва потребна знања за успешно превођење одређених садржаја. Из овога произилази да „преводилац треба две врсте знања: знање језика и знање изванјезичких садржаја.“ (Ivir, 1978, 76)

За ова знања тумач/преводилац користи одређена помоћна средства која бисмо могли да сврстамо у две групе: језичка средства и стручни приручници.

Од језичких средстава или језичких приручника издавајемо неколико неопходних:

- двојезични речници
- једнојезични речници
- специјалистички речници разних струка
- речник синонима
- појмовни речници
- речници језичке употребе
- граматика и стилистика језика

Од стручних приручника наводимо неколико могућих:

- лексикони
- енциклопедије
- стручни приручници
- уџбеници
- изворни и преведни текстови

Језички приручници за српски језик су многобројни и перманентно прате промене у језику и доносе правовремене информације о свим лексичким, фонетским, фонолошким, морфолошким, синтаксичким одликама српског језика. Овде наводимо оне за које сматрамо да могу бити ваљани путокази преводиоцима који преводе садржаје на српски језик (prevodilastvo.blog). Могу се груписати у неколико целина:

1. Штампани речници

- 1.1. Речник српског језика (<http://www.maticasrpska.org.rs>)
- 1.2. Велики речник страних речи и израза (<http://www.prometej.rs/>)
- 1.3. Српски речник синонима (<http://www.prometej.rs/>)

2. Правописни штампани приручници

- 2.1. Правопис српског језика (<http://www.maticasrpska.org.rs/pravopis-srpskoga-jezika/>)

3. Штампани језичко-стилски приручници

- 3.1. Српски језички приручник (<http://www.slglasnik.com/pojedinacna-izdanja/srpski-jezicki-prirucnik>)
- 3.2. Речник језичких недоумица (<http://www.prometej.rs/>)

4. Штампани граматички приручници

- 4.1. Нормативна граматика српског језика (<http://www.maticasrpska.org.rs/>)

5. Електронска издања књига проф. др Твртка Прћића

- 5.1. Енглески у српском (<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2019/978-86-6065-512-9>)
- 5.2. Нови транскрипциони речник енглеских личних имена (<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2018/978-86-6065-497-9>)
- 5.3. Енглеско-српски речник географских појмова (<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2019/978-86-6065-498-6>)

6. Електронска издања публикација за превођење правних аката Европске уније

6.1. Приручник за превођење правних аката Европске уније
(<http://www.mei.gov.rs/srp/vesti/1758/189/335/detaljnije/objavljeno-novo-izdanje-prirucnika-za-prevodjenje-pravnih-akata-evropske-unije/>)

6.2. Језичке смернице за припрему верзије правних тековина ЕУ на српском језику (<http://www.mei.gov.rs/sr/prevodjenje/publikacije/>)

7. Сајтови

7.1. Сајт Института за српски језик САНУ (<http://www.isj.sanu.ac.rs/odbor-za-standardizaciju/o-odboru/>)

Језички и стручни приручници за српски језик поуздани су извори за преводиоце и пружају путоказ за језичке недоумице које сваки преводац има. Корпус језичког материјала за српски језик је наравно много шири од наведеног и константно се обнавља. У зависности од типа текста и његове проблематике, преводац је у могућности да користи базе текстова који се баве одређеним аспектима језика на свим његовим нивоима. Свака струка поседује и специфичну терминологију и ту преводац мора да се информише у специјализованим речницима термина и језичким приручницима који тумаче терминологију одређене струке.

4. Закључак

У раду смо покушали да дамо одговор на нека питања која се тичу превођења са посебним фокусом на превођење судских тумача-судских преводаца. Како ово није наша ужа научна област, покушали смо да на основу доступних и релевантних података дамо увид у захтеве за стручно оспособљавање кандидата за овај позив као и да наведемо корпус литературе и могуће смернице за превођење на српски језик. Мишљења смо да би за овако постављену тему пројекта од велике помоћи било и стручно правно сагледавање проблема, као и реч практичара који најбоље могу да сагледају могућности и перспективе овога позива. Овај рад је незнатан допринос задатој теми и оставља могућност даљег истраживања и надоградње у филолошком контексту.

Литература

- Pavlović, Nataša (2015): *Uvod u teorije prevođenja*. Zagreb: Leykam International.
- Pym, Anthony (2010): *Text and risk in translation*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili.
- Sibinović, Miodrag (1990): *Tehnika prevođenja*. Opšti deo. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Ivir, Vladimir (1978): *Teorija i tehnika prevođenja*. Novi Sad - Sremski Karlovci: Centar "Karlovačka gimnazija", Zavod za izdavanje udžbenika u Novom Sadu.

Подаци са доле наведених сајтова преузети су 11. 2. 2020.

<http://www.mei.gov.rs/srp/vesti/1758/189/335/detaljnije/objavljeno-novo-izdanje-prirucnika-za-prevodjenje-pravnih-akata-evropske-unije/>

http://www.puma.vojvodina.gov.rs/etext.php?ID_mat=22

<https://www.mpravde.gov.rs/tekst/18101/pravilnik-o-stalnim-sudskim-tumacima.php>

<https://www.mpravde.gov.rs/tekst/756/tumaci-i-prevodioci.php>